

Goran Šekeljić,

Milovan Stamatović,

Žana Bojović, Učiteljski fakultet u Užicu

Živorad Marković, Pedagoški fakultet u Jagodini

SPORTSKO-TEHNIČKO OBRAZOVANJE STUDENATA UČITELJSKOG FAKULTETA¹

Uvod

Vrednovanje postignuća učenika je jedan od pokazatelja stanja obrazovnog sistema. Savremena škola je zasnovana na naučnim zakonima i podrazumeva praćenje, proučavanje i analiziranje ishoda u cilju sagledavanja posledica obrazovanja. Na taj način moguće je sagledati efekte školskog sistema, probleme koji se stvaraju i mogućnosti za njihovo prevazilaženje.

Analizirajući rezultate istraživanja realizovanih devedesetih godina iz većine predmeta, Maksić (2000) u preglednom članku konstatuje da „mnogobrojna istraživanja upućuju na to da se postavljeni ciljevi ne ostvaruju u potpunosti, često ni u zadovoljavajućoj meri, a ponekad su nalazi sasvim nepovoljni“. Do sličnih rezultata došla je i Marinkovićeva (2010). Analizirajući podatke dobijene na međunarodnim testiranjima postignuća učenika (PISA, TIMSS) i podatke dobijene na nacionalnom testiranju učenika, dolazi do podataka da „jedan veliki broj dece, svršenih osnovaca u Srbiji, nije u stanju da odgovori na najjednostavnija pitanja gde su sve relevantne informacije date u tekstu, da ne mogu da izvedu zaključke koji su očigledni i zasnovani na eksplicitno datim informacijama i da ti učenici nisu u stanju da povezuju informacije iz teksta i svoje svakodnevno iskustvo... ne dostižu ni minimalnu granicu osnovne pismenosti..., nemaju bazična znanja iz matematike...“

Naka istraživanja u Srbiji kao npr. Bokana i sar. (1990) ukazuju na podataka da su slični efekti nastave ostvareni i u fizičkom vaspitanju. Naime, kod učenika iz tri osnovne škole konstatovan je generalno slab uspeh usvojenosti znanja i umenja iz vežbi na spravama i tlu. Uočene slabosti autori tumače različitim angažovanjem profesora fizičke kulture. Do sličnih podataka došao je i Martinović (2003) procenjujući sportsko-tehničko obrazovanje učenika i učenica četvrtog, petog, šestog i sedmog razreda osnovne škole, utvrdivši *zabrinjavajuće činjenice* koje pokazuju da je usvojenost motoričkih umenja ispod prosečna, što se smatra slabošću nastave fizičkog procesa.

Ovim istraživanjem želeli smo da ispitamo kakvo sportsko-tehničko obrazovanje imaju studenti Učiteljskog fakulteta nakon završene srednje škole. Stoga su u periodu od 2007. do 2011. godine testirane 4 generacije studenata II godine Učiteljskog fakulteta iz Užica. Ovo istraživanje je veoma važno kako bi se sagledali 12-o godišnji

¹ Rad u okviru projekta „Nastava i učenje: problemi, ciljevi i perspektive“, broj 179026, .

efekti nastave fizičkog vaspitanja, uprkos mnogobrojnim problemima koje su ove generacije imale tokom školovanja (Šekeljić i Stamatović, 2005), kao i zbog značaja Učiteljskih fakulteta u obrazovanju kadrova koji će realizovati nastavu fizičkog vaspitanja u mlađem školekom uzrastu (Stamatović i Šekeljić, 2008).

Materijal i metode

Cilj istraživanja je ispitivanje efekata nastave fizičkog vaspitanja u onom segmentu nastavnih ciljeva koji se odnosi na sportsko-tehničko obrazovanje iz gimnastike, odbojke i košarke nakon srednje škole. Shodno predmetu i cilju, **zadatak** ovog istraživanja bio je da se ustanovi nivo motoričkih umjenja iz gimnastike (kolut napred i nazad, stav u upor, preskok preko kozlića raznožno i zgrčeno), iz odbojke (odbijanje lopte prstima i podlakticama) i košarke (košarkaški dvokorak). Uzorak u istraživanja činilo je 104 studenta II godine Učiteljskog fakulteta u Užicu poreklom iz jugozapadne Srbije. Istraživanje je deskriptivno-analitičkog karaktera, a u tehnici rada primjenjeno je testiranje. Primjenjeni su testovi sa zadacima i skalom procene kakvi su se već primjenjivali u prethodnim istraživanjima Bokana i sar. (1990), Martinovića (2003) i Šekeljića i Stamatovića (2006).

Tabela br. 1. Kriterijum ocenjivanja motoričkih umjenja iz gimnastike

Ocena	Izvedba
0	Zadatak nije ni pokušao da se izvede.
1	Pokušano, ali zadatak nije izveden.
2	Zadatak se izvodi uz greške u tehnici i držanju tela. Teško se uočavaju osnovne karakteristike tehnike vežbe.
3	Zadatak se izvodi sa greškama u tehnici i držanju tela, ali se može smatrati da su učenici ovladali osnovama tehnike vežbe
4	Zadatak se izvodi sa manjim greškama i u tehnici i u držanju tela.
5	Zadatak se izvodi bez grešaka u tehnici i bez grešaka u držanju tela.

Rezultati

Kolut napred (knp) i nazad (knz) su deo nastavnog programa za učenike prvog razreda i izvode se iz čučnja u čučanj niz kosu površinu i na ravnoj podlozi. Predstavljaju deo obrazovnih standarda za II razred. Analizirajući podatke iz tabele 2, uočava se da su studenti kolut napred savladali najbolje od svih procenjivanih motoričkih umjenja sa prosečnom ocenom 4,57. Kolut nazad je gimnastički element koji je 79% ispitanih savladalo bez greške (ocena 5) odnosno sa manjim greškama u tehnici ili držanju tela (ocena 4). Iz koluta napred i nazad svi učenici su dobili prelazne ocene što znači da nije bilo onih koji su dobili ocenu 1, odnosno ocenu 0 koja je namenjena onima koji nisu hteli ni da probaju da izvedu ove gimnastičke elemente. Upoređujući rezultate studenata sa rezultatima koje je dobio Martinović (2003), može se konstatovati da je prosečna ocena studenata iz koluta napred (4,57) veća nego kod učenika i učenica četvrtog (3,7), odnosno sedmog razreda (4,0). Studenti su postigli bolji rezultat i od učenika četvrtog razreda (2,6), odnosno učenica sedmog razreda (3,9)

u istraživanju koje su sproveli Bokan i sar. (1990). Prosečna ocena iz koluta nazad (4,25) takođe je značajno veća od ocene učenika četvrtog (3,0) i petog razreda (3,4) u odnosu na istraživanja Martinovića (2003), i i ocena konstatovanih u istraživanju Bokana i sar. (1990), (IV razred - 2,3); VII razred - 2,5).

Tabela br. 2. Ocene i deskriptivni statistički parametri
(prosečna ocena, procenti, skjunis i kurtozis)

oce	knp	%	knz	%	sš	%	pra	%	pzg	%	opr	%	opo	%	kdv	%
5	78	75	54	52	58	56	70	67	68	65	70	67	52	50	68	65
4	12	11	28	27	14	13	20	19	12	11	18	17	24	23	12	12
3	10	10	16	15	28	27	10	10	10	10	10	10	16	15	4	4
2	4	4	6	6	4	4	2	2	8	8	4	4	12	12	14	13
1	0	0	0	0	0	0	2	2	6	6	2	2	0	0	6	6
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
H	4.6		4.25		4.2		4.5		4.2		4.4		4.1		4.2	
Skj.	-1,863		-0,976		-0,697		-1,949		-1,447		-1,818		-0,841		-1,312	
Kur.	2,399		-0,094		-1,033		3,794		0,817		2,809		-0,624		0,185	

Ispitanici su iz ova dva elementa pokazali dobar rezultat. Ipak, s obzirom da su to osnovni gimnastički elementi, da se nalaze u nastavnim planovima već od prvog razreda i da se kao obrazovni standard pojavljuju već u drugom razredu, ovakvi rezultati nisu neočekivani.

Stav na šakama (sš) je element koji je bez greške ili sa manjim greškama u tehnici i držanju tela izvelo 69% ispitanih (tabela 2). Svi ispitanicu su uspeli da dobiju prelaznu ocenu, a 30% je imalo veće nedostatke u izvedbi ovog gimnastičkog elementa. Rezultati su značajno bolji nego u istraživanju Bokana i sar. (1990), gde 51% ispitanih nije dobilo prelazne ocene uz konstataciju da učenice u nekim beogradskim školama tokom nastave fizičkog vaspitanja nikada nisu učili ili izveli ovaj gimnastički element. Nastavnim programima stav na šakama predviđen je da se savlada u četvrtom razredu. U odnosu na istraživanje Bokana i sar. (1990), V razred (1,3), VII razred (2,3), prosečna ocena je veća, kao i u odnosu na V razred (3,4), odnosno VII razred (3,4) u istraživanju koje je realizovao Martinović (2003).

Preskok preko kozlića raznožno (pra) i zgrčeno (pzg) se u vidu pripremnih vežbi nalazi se u nastavnim programima za treći razred. Raznoška se izvodi u četvrtom razredu i predstavlja minimalni obrazovni zahtev. Čak 6% ispitanika nije uspelo da dobije prelaznu ocenu iz preskoka zgrčeno. Prosečna ocena iz raznoške (4,48) je veća nego u IV-om razredu (3,7) ili VI razredu (4,0), kao i iz zgrčke (4,2) (tabel 2), u odnosu na V razred (3,4), odnosno VII razred (3,6) u istraživanju Martinovića (2003).

Odbojkaško odbijanje lopte prstima (opr) i podlakticama (opo) je u nastavnim sadržajima u trećem razredu i predstavlja minimalni obrazovni standard za

učenike četvrtog razreda. Prosečna ocena studenata iz odbijanja lopte prstima je (4,44) i veća je u odnosu na istraživanje Martinovića (2003) u VI razredu (3,6). Slični rezultati su i kod odbijanja lopte podlakticama (4,1) u odnosu na prosečnu ocenu učenika i učenica šestog razreda (3,4).

Košarkaški dvokorak (kdv) je deo nastavnih sadržaja trećeg razreda, a predviđeno je da ga savladaju napredniji učenici u četvrtom razredu. Ocene 5 i 4 dobilo 77% ispitanika (tabela 2). Minimum obrazovnih zahteva ne poseduje 6% ispitanih, dok je 27% izvodilo košarkaški dvokorak sa značajnim greškama u tehnici. Prosečna ocena koju su ostvarile ispitanice je 4.2 i veća je nego kod učenika i učenica šestog razreda (3.1) prema istraživanjima Martinovića (2003).

Diskusija

Vrednosti skjunisa su asimetrične i imaju pozitivnu vrednost (epipokurtična). To ukazuje na veliki broj dobrih rezultata, što znači da je test za većinu ispitanih bio lak. Vrednosti kurtosisa izuzev kod preskoka raznožno (3,794) su takvi da se može govoriti izrazito homogenim rezultatima (leptokurtična). Ovakvi deskriptivni statistički parametri su očekivajući s obzirom na to da se radi o motoričkim umenjima koja se nalaze u nastavnim programima mlađeg školskog uzrasta i da su predstavljeni kao obrazovni standard za učenike IV razreda osnovne škole. Istraživanjem su obuhvaćeni ispitanici starosti 20 godina, pa se očekivala nezadovoljavajuća diskriminativnost koja bi imala izrazitu homogenost (leptokurtičnost) sa pozitivnom asimetrijom. Očekivalo se da su ispitanici nakon dvanaest godina obrazovanja stekle sportsko-tehničko obrazovanje kakvo je obrazovnim standardima predviđeno za mlađi školski uzrast i da će u ogromnoj većini slučajeva ostvariti statističku seriju odličnih rezultata, što se i dogodilo. Dakle, rezultati ovog istraživanja ukazuju da većina učenika poseduje osnovni nivo temeljnih motornih veština neophodnih za sticanje složenijih.

Naše istraživanje ukazuje da studenti imaju bolje sportsko-tehničko obrazovanje u odnosu na učenike V, VI i VII razreda u istraživanju koje je realizovao Martinović (2003). To je očekivano s obzirom da su nastavni programi pravilni po linearnom principu i principu koncentričnih krugova što podrazumeva da se nastavne oblasti iz godine u godinu ponavljaju i zbog toga se očekuje i porast nivoa motoričkih umenja. Osim toga, učenici su stariji, što podrazumeva kvalitetnije morfološke karakteristike i motoričke sposobnosti koje bi trebalo da doprinesu boljoj sportsko-tehničkoj obrazovanosti. Dobri rezultati postignuti iz odbojke i košarke očekivani su s obzirom da su odbojka i košarka sportske igre koje učenici najviše vole da upražnjavaju tokom nastavnih i vanastavnih aktivnosti (Krsmanovića i sar. 1996; Šekeljić i Sturza-Milić, 2010; Šekeljić i Stamatović, 2011).

Zaključak

U ovom radu procenjivali smo sportsko-tehničko obrazovanje studenata iz osnovnih elemenata gimnastike, odbojke i košarke koji se nalaze kao nastavno gradivo fizičkog vaspitanja već od drugog, odnosno trećeg razreda osnovne škole, i prema

Zavodu za vrednovanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja predstavljaju obrazovni standard za učenice mlađeg školskog uzrasta.

Na osnovu dobijenih rezultata, prosečne ocene, vrednosti skjunisa i kurtozisa može se reći da se dogodilo ono što se i očekivalo, a to je da statističke serije imaju nezadovoljavajuću diskriminativnost koja ima izrazitu homogenost sa pozitivnom asimetrijom. To znači da je veliki broj ispitanika tokom osnovnog i srednjeg obrazovanja ovladao osnovnim gimnastičkim, odbojkaškim i košarkaškim motoričkim umenjima. Dobijeni rezultati ukazuju da oko 80% ispitanih procenjuvane elemente tehnike izvodi bez ili sa manjim greškama u tehnici ili držanju tela. Oko 15% izvodi tražene elemente sa značajnim greškama u tehnici i držanju tela, dok samo nekoliko procenata ne poseduje ova umenja. Rezultati su značajni jer se u ovom slučaju radi o studentima koji će predavati fizičko vaspitanje deci mlađeg školskog uzrasta, a rezultati istraživanja ukazuje da će osnovne elemente gimnastike i sportskih igara moći korektno da demonstriraju.

LITERATURA

Bokan, B., Radojević, J. i Radisavljević, L. (1990): *Proučavanje usvojenosti znanja i umenja iz vežbi na spravama i tlu (akrobatika) u fizičkom vaspitanju na uzrastu učenica osnovnih škola, Fizička kultura*, Godišnjak, br. 1, 27-48.

Krsmanović, B., Berković, L. i Krsmanović, R. (1996): Stavovi učenika osnovnih škola o nastavnim sadržajima iz fizičkog vaspitanja, *Zbornik radova FIS komunikacije* 95.

Maksić, S. (2000): Efekti osnovnog i srednjeg obrazovanja. *Nastava i vaspitanje*, br. 5, 725-743.

Marinković, S. (2010): Problemi kvaliteta našeg obrazovanja i promena u koncepciji obrazovanja, *Nastava i vaspitanje*, br. 1, 5-23.

Martinović, D. (2003): *Postignuća u nastavi fizičkog vaspitanja*, Beograd: Interprint.

Stamatović M. i Šekeljić G. (2008): Učiteljski fakulteti u funkciji unapređenja kvaliteta nastave fizičkog vaspitanja u osnovnoj školi, *Obrazovanje i usavršavanje nastavnika – oblici i modeli*, (321-330), Užice, Učiteljski fakultet.

Šekeljić G. i Stamatović M. (2005): Reforme nastave fizičkog vaspitanja – između esencije i egzistencije, *Zbornik radova*, br. 6, str. 329–346.

Šekeljić, G. i Stamatović, M. (2006): Instrument za procenu sportsko-tehničkog obrazovanja iz košarke, *Sport mont*, br. 10–11, 261–271, Podgorica, Crnogorska sportska akademija.

Šekeljić G. i Sturza Milić N. (2010): Stavovi i interesovanja učenika za nastavne sadržaje i nastavu fizičkog vaspitanja, *Zbornik radova*, 12, 425-434, Užice, Učiteljski fakultet.

Šekeljić, G. i Stamatović, M. (2011): Stavovi i interesovanja učenika za nastavne sadržaje i nastavu fizičkog vaspitanja, *Časopis za sport, fizičko vaspitanje i zdravlje „Sport Mont“*, br. 28,29, 30/IX, str. 132-140, Podgorica.

SPORTS AND TECHNICAL EDUCATION FOR THE STUDENTS OF TEACHING FACULTY

The aim of this study was to examine the effects of physical education after primary and secondary education. An assessment of sports-technical education in the basic elements of gymnastics, volleyball and basketball was conducted on the sample of 104 students of the Faculty of Education in Uzice. The results indicate that about 80% of evaluated motor skills were performed error-free or with only minor errors in technique and posture, 15% of those covered by the survey performed the required elements with significant errors in technique and posture, and only a few percent do not have these skills. This means that the quality of teaching in primary and secondary schools, as far as men are concerned, was such as to meet one of the main goals of education - the acquisition of basic sports and technical education. The results are significant because in this case it is about the students who will teach physical education to children of junior school age, and survey results indicate that they will be able to demonstrate the basic elements of gymnastics and sports games correctly.

Key words: *physical education, effects, motor skills, education standards.*